

iskola tárgyi, pedagógiai feltételeivel együtt, legyen bármelyikünk a legjobban képzett szakmailag, mindez, amit felsoroltam, bizonyos, hogy közelebb viszi az élethez az iskolát, de az élet iskolája és az iskola élete közötti diszharmóniát végső soron csak valamennyiünk tanítványainkkal kialakult kapcsolata hidalhatja át.

Ehhez azonban nemcsak feltételek, keretek, hanem pedagógiai hozzáállás is szükséges.

Nem a sok elvont fecsegés, hanem a konkrét oktatás, nevelés és átélés biztosíthatja csak mindazoknak a személyes tapasztalatoknak és jellemvonásoknak a tényleges kialakulását, amelyek együttvéve az embert, a személyiséget segítenek alakítani felnövekvő tanítványainkban.

Tisztában vagyunk azzal is, hogy munkánk igazi ellenértékét csak tanítványainktól kaphatjuk meg. Gyermkeink bizalma, őszintesége, megbecsülése, tanulmányi, sport, kulturális sikereik munkánk igazi fizetése.

Mindezek elfogadása csak akkor lehetséges, ha valóban szeretjük hivatásunkat, azt minden nehézségével együtt izgalmasnak, érdekesnek, fontosnak tartjuk.

Keresnünk kell munkánk során adódott helyzetek pedagógiai megoldását. Ennek megtalálása hivatásunk egyik szépségét adja.

Emberek vagyunk, időnként elfáradunk, de feladatainkat újra és újra végiggondoljuk, melyet annyi hittel és szeretettel vállaltunk egykor, naponta, újra meg újra.

Munkánk nyomán az élet legszebb „alkotásai” kerülnek ki társadalmunkba.

Embereket nevelünk, és ez a legszebb feladat.

Azt hiszem, csak ez adhat egészséges, normális tartalmat és irányt életüknek, még idejében, amikor tanítványaink fogékonyak mindenre és mindarra, ami az igaz emberséghez tartozik.

Nagybíró egyetemi tanárom útravalóul egy tanácsot adott valamennyiünknek: tanuljatok meg örömet szerezni, mert örömet csak a szeretet tud adni.

Ha pedagógus lettél, gondolj mindig Goethe szavaira:

„Olyannak tekintsd az embert,
amilyené tenni akarod.”

MOLNÁR PÉTERNÉ

Általános Művelődési Központ Általános Iskolája
Kunszentmiklós

Magyartanítás komplex esztétikai nevelési program szerint

„A költő alkot, és ez nem jelent kevesebbet, minthogy alakítja a világot, az emberiséget azoknak a segítségével, akik a társadalmi munkamegosztás révén, mással lévén elfoglalva, úgy osztoznak a költő tevékenységében, hogy a művet szeretettel veszik magukhoz. Mert a mű nem annyira a művész, mint inkább azok által él, akik szeretik a művészetet, és azért szeretik, mert keresik az emberséget.” (József Attila) Ebben a szellemben, a tanítás felelősségét átérzve kerestem a hagyományos tananyagnál jobb, taníthatóbb, a tanítványaimhoz közelebb álló tananyagot. Segítségemre volt H. Tóth István szaktanácsadó. Három tantervi koncepcióval ismertetett meg, ebből a Nyár utcai iskolában az ELTE Bölcsészkarának együttműködésével folyó tantervi koncepció nyerte meg a tetszésem: az irodalom és a magatartás összefüggései, a

dramatikus játék és a színház világa, valamint az esztétika közel állnak hozzám és tanítványaimhoz. Az általam tanított komplex esztétikai nevelési programot — amelyet ötödik osztálytól nyolcadik osztályig végigtanítottam, és ebben az évben ismét ötödik osztályban kezdtem — tapasztalataim alapján ajánlanám kollégáim figyelmébe, hogy a NAT megszületéséig és a helyi tantervek elkészítéséig is felelősséggel megújíthassuk a magyartanítást.

Az esztétikai nevelés közvetlen tárgyi környezetét tantervünk külleme adja meg. Mint egy kis helytörténeti gyűjtemény, vesznek körül bennünket a népi kultúra, a népművészet tárgyai. Fehérre mosott, keményített eredeti vászontörülközők, szakajtókendők, terítők díszítik a falat, az asztalt. A szekrények tetején köcsögök, rokka, köpülő és megannyi más tárgy idézi a népi kultúrát, a paraszti világot. Szinte a nap minden szakában érzékelhető a kapcsolat a tárgyi világ, a művészet és a tananyag között. Bármit teszünk, mondunk: az esztétikum, a művészet, a magatartás, a munkavégzés, az alkotás egységében gondolkodunk. Már itt megjegyzem, a giccs és a kommersz a mi felfogásainkban érzékelhetően különbözik az igazi művészettől.

A szükség diktálta és a lehetőség adta, hogy az irodalomtantárgy óraszámát heti egy órával megnöveltük, és az osztályt két csoportra bontottuk. Így lehetővé vált, hogy a drámára (színházra) és a filmre is időt fordítsunk.

A zene- és képzőművészet terén csak a tantárgyak összehangolására szorítkozunk, hisz az irodalmi anyag megtárgyalása is időzavart okoz, illetve a fentiek külön órásszámmal rendelkeznek. Kapcsoljuk viszont a rajz- és énekórákon tanult ismereteket, és szerepeltetünk az irodalomórán zenei és képzőművészeti műalkotásokat.

A színház- és filmművészetre átlagosan évi 15–20 órát fordítunk. A két művészeti ágra ez kevésnek bizonyult, azonban a délutáni szakkör és mellette a próbák, az egyéni tehetséggondozás, a mese- és versmondóversenyek, a tévé Napraforgó műsorában való szereplés, a március 15-ei ünnepi műsorra való készülés, a nevelési (tanulási) folyamat egy-egy állomása, mind eltérő nehézségű és eltérő esztétikai nevelési célt szolgáló ismeret. Így kicsit megtanulnak alapfokon „színházul”.

Az irodalomórákon művészetközpontú irodalomtanítás folyik, ahol együtt létezik a színház, film, irodalom, képzőművészet, zene és alkalmanként más művészetek, természetesen az irodalmi anyag túlsúlyával, amely jelenti a kultúrák közvetítést, értékközpontú esztétikai nevelést az életkori adottságok figyelembevételével.

Az 5. osztályban a tanulók megismerkedtek a művészetekkel, művészeti ágak születésével, sajátosságaival, műfajaival, az alapvető irodalomelméleti alapfogalmakkal. Emellett megkeresték az irodalom helyét a művészetek rendszerében. Megszerezték az alapokat a műalkotások befogadásához, a tanulók és a művek „találkozásához”.

Az irodalom és a magatartás kapcsolatát Antoine de Saint Exupéry: A kis herceg c. műve alapján tárgyaltuk meg.

Utazást tettünk a mesék, mondák, mítoszok világában. A Bibliával mint irodalmi alkotással, művészeti forrással ismerkedtünk meg.

Ismereteket szereztek a dramatikus játék és a színház világáról. Színházat játszottak, amely kezdődött a színházi alapfogalmak kialakításával, a dramatizálás fogalma és gyakorlata, szereposztás, próbák, jelmez- és díszletkészítésen át az előadásig. Mindezt óra és szakkör keretében. Végül előadás következett az óvodásoknak és az alsó tagozatosoknak.

Lázár Ervin: Maminti, a kicsi zöld tündér története volt az, amely megalapozta és meghatározta, elindította a későbbiekben sikerre vitt művészeti nevelést, tehetséggondozást. A jól felhasználható műnek, a sikerélménynek, képességek meghatározó szerepe volt.

Petőfi: János vitéz c. elbeszélő költeménye és Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk c. regénye is gazdagította az ismereteket.

A 6. osztályban a fenti ismeretek bővítésén át újabb műfaji, irodalomelméleti ismeretek rakódtak a tudásanyagra. Ismerkedtek a filmművészettel, a filmnek mint művészeti ágnak a sajátos kifejezőeszközeivel. Szinopszist és filmforgatókönyv-részletet készítettek.

Kapcsolatot teremtettünk a művészet és történelem között pl.: Zrínyi: Szigeti veszedelem. Az előző évi dramatizálási ismeretek alapján előadták Petőfi: A helység kalapácsa és Fazekas Mihály: Ludas Matyiját. Az utóbbit pódiumjátékként mutatták be felhasználva az osztály néprajzi gyűjteményét.

Kölcsy, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Juhász Gyula, Ady, József Attila, Radnóti versei képeztek illusztrációt a líra műfaji jegyei és a verstani ismeretek megismerésére, amelyet követően önálló versírássra került sor. A legjobbakat a faliújságon, illetve a Kun(ka)lapban, az iskolaújságban lehetett olvasni.

A fent említett osztályban minden alkotás elemzése kizárólag műfaji alapismeretekre támaszkodott.

A 7. osztályban a gyerekeket legjobban érintő kérdéseket négy témakörben dolgoztuk fel. Szerelem — erőszak (védekezés az erőszak ellen) — élet és halál — művészet és álművészet, érték és értéktelenség.

Shakespeare: Rómeó és Júlia részletes órai feldolgozása lehetővé tette a drámaelméleti tudnivalók elmélyítését és rendszerezését.

A szerelem és a szeretet értékeit Csokonai, Petőfi, Arany, Radnóti versei közvetítették. Az erőszak és az emberi magatartás kérdéseit Vörösmarty, Arany, Radnóti versei taglalták.

Megszűnt a művészetek és a különböző műfajok elszigetelt tanítása. A művek elemzése során tisztáztuk az emberi élet és az erkölcs alapkérdéseit életkorhoz igazodóan. Rögzítettük, elmélyítettük, gyakoroltuk a tanult elméleti ismereteket és elemzési készségeket, jártasságokat, valamint fejlesztettük, erősítettük a nyitottságot és a kreatív befogadói magatartást.

A művészetekkel való megismerkedés során tájékozódtak a világ dolgaiban és a művészetekben, s — az álművészeti „alkotásokkal” való ütköztetés révén — felismerik az értéket, a szépet és a rútot, a művészt és a giccsét.

A 8. osztály feladata volt a rendteremtés, szintetizálás. Az első félévben összetettebb műelemzés keretében Ady, Móricz, József Attila, Radnóti alkotói pályaképével ismerkedtünk meg. A műfajelméleti ismereteken kívül az elemzés szempontjai voltak a szerző megelőző és következő alkotásai is. Az előző évek során már megismert művek elemzése is újabb értékeket hozott felszínre.

A második félévben pedig sor került a három és fél éves anyag végső szintetizálására, elrendezésére, a középiskolai munka előkészítéseként. Magyar irodalomtörténeti vázlatot adtunk, és megismerkedtünk időrendben a korstílusokkal a lehetséges pontokon érintve a társművészeteket, a rajz és ének-zene tantárgyakat.

Folyt a felkészülés a szavaló- és mesemondóversenyekre, a tévé Napraforgó című műsorában való szereplésre, a március 15-ei ünnepségre. A tantervi koncepció tág teret biztosít a tehetséggondozáshoz. Tanítványaim az iskolai, területi, megyei mese- és versmondóversenyek első helyezettjei voltak. Kiemelkedő eredményeink 1992-ben: Fehér Éva nyerte meg Csongrádon az Országos Kossuth-szavalóversenyt, 1993-ban pedig általános iskolai tanítóként szintén Fehér Éva lett a győztese a gimnazisták számára meghirdetett Országos Ratkó József szavalóversenynek. Másfél éven át Fehér Éva és Baki Ágnes, rendszeresen mesét mondtak élő adásban a tévé Napraforgó műsorában.

Tanítványaim esztétikailag érzékenyebbek, kreatívabbak, a különböző művészeti ágakban otthonosabban mozognak, dráma- és képzőművészeti affinitásuk nagyságrendekkel meghaladja a hasonló korosztály szintjét.

Élvezettel olvassák a regényeket, gyönyörködnek a zenében és a festményekben. Maguk is örömmel és szívesen énekelnek, mondanak mesét, verset, vesznek részt színjátszásban, és közülük többen hangszeren is játszanak, gyarapítva általuk erkölcsi tulajdonságaikat, magatartási kultúrájukat, műveltségbeli tudásukat, művészeti ismereteiket.

Wagner szavait megérevezve vallják: „A művészet a magával és a természettel összhangban lévő, testileg és lelkileg szépen fejlett ember legméltóbb tevékenysége.”